

Agenda

Recente publicaties

- *Advies Kwaliteitsborging van het niveau van aanstaande leraren* (25 mei 2009)
- *Advies Buiten de gebaande paden* (19 mei 2009)
- *Advies Examens in het vmbo* (23 april 2009)
- *Advies Minimum leerresultaten, interventie en intern toezicht* (3 april 2009)

Binnenkort verwacht

Voor het derde kwartaal 2009 staan de volgende adviezen op het programma:

- *Advies Leraren en onderwijs anders organiseren*
- *Advies Wetsvoorstel referentieniveaus*
- *Advies Instroomeisen lerarenopleiding*

Verder zal binnenkort de verkenning *Middelbaar en hoger onderwijs voor volwassenen* worden gepubliceerd.

De adviesvragen worden gepubliceerd op www.onderwijsraad.nl > actueel > agenda zodra deze bij de Onderwijsraad bekend zijn.

Voorwoord

De Onderwijsraad bestaat dit jaar negentig jaar. Iets om te vieren, maar op een bescheiden en voor het onderwijs relevante manier. We hebben daarbij aansluiting gezocht bij een verschijnsel

dat iedereen wel kent, namelijk de leerling of de student die de rol op zich neemt van leraar of docent.

Iedereen kent daarvan wel voorbeelden: de vmbo-leerlingen die voorlezen in groep 3 van de basisschool, de hogeschoolstudent die in het mbo of het havo leerlingen helpt bij bepaalde vakken, de leerlingen uit de hogere klassen die onderdelen verzorgen voor lagere klassen. Soms zijn dat incidentele zaken, soms gaat het om een wezenlijk onderdeel van een onderwijsinstelling. Het mes snijdt in zulke gevallen aan twee kanten, beide partijen leren er iets van: zowel de leerling/student als de nieuwe leraar/docent.

We willen een beter inzicht verkrijgen in dit verschijnsel: welke vormen komen voor, voor welke doelen is het blijkbaar geschikt, voor welke leerlingen en studenten in beide rollen, welke onderwijssituaties zijn er mee gebaat, welke ervaringen hebben we hiermee opgedaan, wie coördineert dat binnen de school, is een soort coaching nodig, gaat het altijd goed of zijn er ook waarschuwingen te geven?

Om dit te achterhalen en om te bezien of we langs deze weg het onderwijs systematischer kunnen verrijken hebben we een inventarisatie verricht van projecten en een prijsvraag uitgeschreven waarbij we onderwijsinstellingen, leerlingen en studenten uitnodigen, projectvoorstellen in te dienen waarin de 'lesnemer' de rol van 'lesgever' op zich neemt. Deze Nieuwsbrief gaat over de zoektocht naar goede voorbeelden van rolverbredingen door leerlingen en studenten.

Fons van Wieringen,
voorzitter

De Onderwijsraad bestaat negentig jaar. Een van de jubileumactiviteiten is de prijsvraag *Leerling wordt leraar*. De Onderwijsraad stelt prijzen beschikbaar voor projecten waarin leerlingen en studenten de rol van lesgever op zich nemen. We zijn op zoek naar de L-factor: het vermogen, maar vooral het plezier en de motivatie om kennis en vaardigheden aan anderen over te brengen.

Op deze pagina ter illustratie een aantal projecten die al langer lopen. We hopen dat u erdoor geïnspireerd zult worden en dat het misschien ook een aanmoediging is om zelf initiatieven in deze richting te nemen. En natuurlijk kunt u inschrijven op de prijsvraag; op de website van de Onderwijsraad (www.onderwijsraad.nl) staat hoe dat moet.

Stedelijk gymnasium Arnhem: scheikundeles op basisschool

Leerlingen van het Stedelijk Gymnasium Arnhem geven scheikundeles op de lagere school waar ze zelf het basisonderwijs hebben gevolgd. Docent Elma Schenkelaar ziet grote voordelen voor de leerlingen: "Tijdens het voorbereiden en geven van een gastles komen belangrijke vaardigheden zoals plannen en presenteren aan bod."

"De leerlingen moeten nadrukkelijk nadenken over het vak en de betekenis van scheikunde in het dagelijks leven. Ze moeten als het ware zelf weer terug naar de basis van het vak: hoe zat het ook alweer precies en waar was het ook alweer goed voor? Om dat op een eenvoudige manier uit te kunnen leggen, is een goede kennis van het onderwerp nodig. De leerlingen moeten een goed overzicht over de stof hebben om een logisch opgebouwde les samen te stellen. Bovendien kunnen leerlingen die belangstelling hebben voor bijvoorbeeld het onderwijs op deze manier hun praktische opdracht scheikunde beter laten aansluiten bij hun persoonlijke interesse, wat hun motivatie voor het vak vergroot. In klas vijf zijn de leerlingen bij het vak bezig met kleine onderdelen, zodat sommigen leer-

lingen het grote geheel van het vak scheikunde even vergeten zijn. De leerlingen die het vak moeilijk vinden krijgen door deze opdracht weer meer zelfvertrouwen. Ze moeten namelijk terug naar wat ze allemaal al wel weten van scheikunde, dat geeft de leerlingen rust en vertrouwen, en ze kunnen weer met nieuwe energie verder." Naar de mening van Schenkelaar is dit idee bruikbaar voor alle vakken, niet alleen voor scheikunde.

Wel specifiek voor scheikunde is dat dit vak in het basisonderwijs niet of nauwelijks aan de orde komt. Scheikunde is een van de laatste vakken waar leerlingen op school mee in aanraking komen en op dat moment geldt vaak al: onbekend maakt onbemind. De leerlingen die de lessen ver-

zorgen vervullen dus een ambassadeursfunctie voor het vak. De ambassadeurstaak is dubbel: niet alleen komen de leerlingen van de basisschool in contact met chemie, de leerkracht wordt door de extra les met materiaal die wordt achtergelaten gestimuleerd om zelf ook een scheikundeles te geven.

Judit Snethlage en Louise Otto doen verslag van hun belevenissen: 'Uit Louises oude scheikundeboek hadden we verschillende proefjes gehaald maar die bleken alleen maar in de zuurkast te kunnen. Meneer van Leeuwen heeft ons toen verder geholpen en zelf hebben we toen een selectie gemaakt van de proefjes die het beste aansloten bij de les en veilig genoeg waren om uit te voeren. De keuze is gevallen op suiker verbranden, magnesium in een vlam houden en kippeneiwit en kaarsvet verwarmen. Daarbij leek het ons leuk om iets met neerslagreacties te doen. Dit zijn chemische reacties en doordat er leuke kleuren kunnen ontstaan zou het de leerlingen bij de les houden. Uiteindelijk zouden we de les afsluiten met het maken van popcorn.

Natuurlijk waren we erg zenuwachtig voor het lesgeven, maar we hebben flink geoefend en het ging ontzettend goed. Het verbaasde ons hoe goed de kinderen meededen en mee dachten. Natuurlijk is er een verschil in niveau in de klas, maar toch kregen wij het idee dat het voor iedereen wel te begrijpen viel. Er waren ook wat uitblinkermpjes die ons verrastten met een slimme vraag waar we ook zelf wel even over na moesten denken! Het contact met de klas zorgt dat een les meer tot leven komt doordat ze grapjes en opmerkingen over de stof maken. Dat maakt het lesgeven toch wat plezieriger. Eén dagje leraar spelen is ons goed bevallen en het was de moeite die er aan vooraf ging zeker waard!'

Aanstormend docent

Op het Revius Lyceum Doorn en het Christelijk Lyceum Zeist assisteren leerlingen uit havo-5 en vwo-5 en -6 docenten met lesgeven aan leerlingen in de onderbouw.

Voor leerlingen is het een betaalde bijbaan en de scholen proberen zo belangstelling te wekken voor het leraarsvak, om daarmee bij te dragen aan vermindering van een dreigend lerarentekort.

Asd'ers (aanstormende docenten) krijgen coaching van een ervaren docent. Daarnaast kunnen ze meekijken bij andere leraren in de klas, zodat ze ook daar iets van kunnen leren. In Zeist zorgen asd'ers voor huiswerkbegeleiding of geven samen met de vaste docent klassikaal onderwijs. 'We zetten asd'ers niet alleen in bij lesuitval', zegt Dick Platenkamp, coördinator in Zeist. 'Ze helpen ons ook om de kwaliteit van de lessen te verhogen. Ze staan echter niet alleen voor de klas. Dat vinden we een te zware belasting voor ze.' In Doorn vangen asd'ers bij lesuitval de klas op. Pim Backer, coördinator in Doorn: 'Ze gebruiken daarvoor speciaal ontwikkelde lesprogramma's, die ze als leidraad tijdens de lessen kunnen gebruiken. Dat werkt uitstekend.' Ook merkt Backer op dat de huidige groep asd'ers duidelijk van hun enthousiasme aanwezigheid blijken te geven en dat er – mede

daardoor – in de eerste periode van deze cursus een enorm goed gebruik van hen is gemaakt!

Lotte Oorsprong: 'De eerste les die ik echt gaf aan een brugklas was super. Gelijk onderschepte ik een liefdesbrief en de hele klas op tilt, het meisje in kwestie een heel rode boei. Ik moest hem vooral niet voorlezen. Ook werd ik "juffrouw" genoemd, ik had gedacht dat ze me vele namen zouden geven maar "juffrouw" had ik niet gedacht. Die eerste les vond ik heel erg leuk! Het is wel fijn dat die eerste les zo goed was gegaan want dan vind je het de volgende les veel minder eng. Want ik vind het les geven soms gewoon nog echt spannend! Dit gevoel had ik bijvoorbeeld in een les voor gymnasium drie. Ik moest tekenen geven en meestal als ik tekenen geef gaan die kinderen aan het werk. Deze klas deed dat gewoon niet en ik voelde me even machteloos. Maar uiteindelijk is het goed gekomen. Conclusie: het lesgeven is ontzettend leuk en een enorme ervaring. Ik heb nu al erg veel geleerd! Ook heb ik door mijn asd-ervaring nog meer respect voor

mijn leraren gekregen. Het blijft af en toen nog erg spannend maar dat is gezond.'

Tinka Koster: 'Vorig jaar mei kreeg ik een brief, gestuurd aan alle v4-, h4- en v5-leerlingen met de vraag of een baan als asd'er ons iets leek. Ik besloot te solliciteren, en werd na verschillende sollicitatierondes aangenomen. Nu, ruim acht maanden later, heb ik flink wat lessen gegeven en vele uren gemaakt. Tijd om eens te bekijken wat er van mijn verwachtingen over is gebleven. Het "buddyen" leek me toen al heel erg leuk om te doen, omdat je een klas wat beter leert kennen. Dit bleek ook zo te zijn. Ik help (bijna) elke week bij de geography-lessen van "mijn" brugklas en geef ze af en toe een invalles. Hierdoor leer je ze een beetje kennen en is het steeds weer leuk met ze te werken. Dan het lesgeven zelf. De eerste keer was het doodeng. De vraag die ik maar in mijn hoofd bleef herhalen was: "Zullen ze wel luisteren?". Natuurlijk gaat er wel eens iets mis, maar dit viel die eerste les, en nu nog steeds, reuze mee, en ook het lesgeven bleek erg leuk. Dat leek het me al sinds mijn sollicitatie, maar ik had niet verwacht dat het zo goed zou gaan, en ik er zo veel lol in zou hebben!'

KunstExpress Maatjesproject

Het KunstExpress Maatjesproject is bedoeld voor kinderen in de leeftijd van negen tot en met dertien jaar die een talent hebben op het gebied van bijvoorbeeld muziek, toneel of beeldende kunst. Ze komen uit een gezin waar geen geld is voor kunsteducatie. KunstExpress, een initiatief van Two Get There, heeft talentontwikkeling als doel. Kinderen met interesse in kunst krijgen een schooljaar lang een maatje die met hen op onderzoek uitgaat in de kunstwereld.

Iedere woensdag is Ilona, vierdejaars student Creatieve Therapie, als projectleider aan het werk bij het KunstExpress Maatjesproject. 'Ik vind het belangrijk dat ieder kind de kans krijgt om zich volledig te ontwikkelen. Daar hoort ook kunst bij. Kunst helpt kinderen om ergens over na te denken en bewust een mening te vormen. Ze leren op een ontspannen manier over zichzelf: over wie ze zijn en wat ze vinden.' Als kind ging Ilona vaak naar het theater en musea. 'Iedere vakantie ging op pad met mijn ouders. Dan bezochten we kleine kerkjes of we gingen naar musea. De ouders van kinderen die meedoen, hebben daar geen geld voor. Ik ben blij dat ik ze die mogelijkheid wel kan bieden met het KunstExpress Maatjesproject.'

Linda trekt iedere woensdagmiddag op met Adiam van twaalf jaar. 'Als eerstejaars student Social Work vind ik het enorm leuk om met Adiam te tekenen en te schilderen. Ik heb haar nieuwe technieken geleerd en het lukt haar al aardig om trots te zijn op haar werk!' Vanaf oktober 2008 hebben Adiam en Linda alle woensdagmiddagen samen doorgebracht. Linda: 'Ik wil graag creatief therapeut worden en dit heeft me geholpen te ervaren hoe een kind zich kan ontwikkelen op creatief en sociaal vlak door kunst.' In juni 2009 was de eindmanifestatie van het KunstExpress Maatjesproject. Adiam heeft daar al haar werk geëxposeerd en ze glom van trots: 'Ik ga zeker door met tekenen, want ik vind het heel leuk!'

Deelnamevoorwaarden

De volledige tekst van de deelnamevoorwaarden is te vinden op de website van de Onderwijsraad. De belangrijkste bepalingen luiden als volgt.

Lesnemer wordt lesgever

Het gaat om projecten waarin een leerling of student een andere leerling of student iets leert. Dat kan in de vorm van kennisoverdracht, maar ook door een ander te helpen of te begeleiden met bepaalde activiteiten. Projecten moeten bij voorkeur intersectoraal zijn: student doet iets voor basisscholer; vwo-leerling doet iets voor mbo'er, enzovoort.

Wie kunnen deelnemen?

Alle onderwijsinstellingen, studenten en scholieren in Nederland en Vlaanderen.

Doel van het project

Doel van het project moet zijn een ander te laten delen in de specifieke talenten of vaardigheden van de lesgever. De lesnemer leert iets van de lesgever.

Wanneer moet het project plaatsvinden?

Het project kan binnen of buiten school- of studietijd plaatsvinden. Belangrijk is

dat het project inhoudelijk of qua vorm wél verband houdt met school of opleiding.

Moet het een nieuw project zijn?

Zowel reeds bestaande als nieuwe projecten kunnen in aanmerking komen voor de L-FACTOR.

Inzendtermijn

Projecten moeten worden ingezonden naar: Onderwijsraad, Nassaulaan 6, 2514 JS Den Haag.

Deelnameformulier

Inzenders van projecten moeten een deelnameformulier invullen. Zonder ingevuld deelnameformulier zijn inzendingen niet geldig. Het deelnameformulier is te vinden op de website van de Onderwijsraad, www.onderwijsraad.nl, onder het dossier *Lustrum*.

Uitslag

Half september 2009 krijgen alle initiatiefnemers bericht.

Juryleden

Hadassah de Boer (juryvoorzitter)

Hadassah de Boer is tv-presentatrice. Ze heeft onder andere gewerkt voor de Amsterdamse zender AT5, voor RTL4 en voor diverse publieke omroepen. Ze is bekend van *Met Man en Macht* en van verschillende NPS-programma's als *NPS Arena*.

Jean-Pierre de Bont

Jean-Pierre de Bont is docent natuurkunde en NLT op het Mill-Hillcollege in Goirle. NLT is het nieuwe bètavak in de bovenbouw van havo en vwo. In oktober 2008 werd hij uitgeroepen tot Leraar van het jaar 2008.

Geert ten Dam

Geert ten Dam is vice-voorzitter van de Onderwijsraad. Daarnaast is zij hoogleraar Onderwijskunde en rector van het Instituut voor de Lerarenopleiding van de Universiteit van Amsterdam.

Martijn Lakemeier

Martijn Lakemeier is leerling in de derde klas van het tweetalig onderwijs op het Walburg College in Zwijndrecht. Martijn speelt de rol van de hoofdpersoon Michiel in de film *Oorlogswinter*; een verfilming van het gelijknamige beroemde boek van Jan Terlouw.

Laura Maasry

Laura Maasry is student Bouwkunde aan de Technische Universiteit Delft.

Laura Maasry: 'Voor mij draait de L-FACTOR om de manier waarop studenten nadenken over "leerprocessen". Hoe zij op een eigen, creatieve manier leerprocessen bedenken. En dan gaat het niet zozeer om wat een leerling aan concrete kennis overdraagt op een andere leerling, maar meer om het aanbieden van "tools", waarmee de ander zich zelfstandig verder kan ontwikkelen. Leren gaat verder dan je schooltijd of je studietijd. Hóe je in je jeugd geleerd hebt, bepaalt niet alleen je basiskennis maar heeft ook invloed op de manier waarop je je verdere leven omgaat met informatie en opgaves.'

Colofon

Redactie

Cindy Rouwhorst, Meile Tamminga

Dit is een uitgave van de Onderwijsraad. De nieuwsbrief verschijnt 3 à 4 keer per jaar en wordt gratis toegestuurd aan relaties van de Onderwijsraad.

Onderwijsraad

Nassaulaan 6
2514 JS Den Haag
Telefoon 070 310 00 00
Fax 070 356 14 74

secretariaat@onderwijsraad.nl
www.onderwijsraad.nl

Druk

DeltaHage, Den Haag

Ontwerp & vormgeving

Balyon, Zoeterwoude

ISSN: 1569-9102